Skolinspektionen

Bilaga 1

Verksamhetsrapport
2015-03-10
Dnr 400-2013:6837

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisningen i historia vid Daltorpskolan i Borås kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Daltorpskolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i historia under våren 2015. Granskningen vid Daltorpskolan i Borås kommun ingår i detta projekt.

Daltorpskolan besöktes den 20 till 23 januari 2015. Ansvariga inspektörer har utredarna Andrés Brink Pinto och Ulf Pantzare varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av undervisningen i historia genomförs i totalt 21 kommunala skolor och 7 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Daltorpskolan

Daltorpskolan tillhör stadsdelen Väster i Borås. På skolan går ungefär 450 elever i årskurserna 7-9. Läsåret 2013/2014 nådde 98 procent av eleverna i årskurs 9 minst betyget E i historia. På det nationella provet i historia 2014 nådde 86 procent av eleverna lägst den kravnivå som ska uppnås på samtliga delprov.

Undervisningen i historia delas mellan fyra legitimerade lärare. Lärarna är organiserade i ett ämneslag och tillhör också arbetslag. En av lärarna är förstelärare med ett övergripande ansvar för planering och utveckling av ämnet. Vid tidpunkten för Skolinspektionens besök är en av de fyra historielärarna frånvarande varför dennes lektioner genomförs av lärare som saknar legitimation för att undervisa i historia. Vikarierna utgår från en planering gjord i samråd med förstelärare.

Resultat

I vilken utsträckning får eleverna skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att använda en historisk referensram?

Här bedöms om undervisningen innehåller historiska kunskaper som anspelar på uppfattningar om dåtiden – uppfattningar som delas av många och som man i olika sammanhang förväntas känna till. Vidare bedöms om undervisningen innehåller kunskaper om historiska sammanhang som har lett fram till nuet. Kunskaper om historiska sammanhang kan öka elevernas förståelse för att samhället förändras av en mängd olika orsaker och att det påverkar förutsättningarna för eleverna själva och för deras omgivning. Erfarenheter från hela världen måste ingå i den historiska referensramen. Här bedöms även om undervisningen ger en kronologisk överblick. En grundläggande förståelse för kronologin i olika skeenden är en förutsättning för att kunna resonera om orsaker till, och konsekvenser av, förändringar i samhället.
Vidare bedöms om eleverna får använda adekvata begrepp kring en historisk referensram. Slutligen bedöms också vilket stöd eleverna får i form av tydliga beskrivningar och förklaringar samt om eleverna får diskutera och reflektera kring en historisk referensram.

Kunskaper om historia

Av lektionsobservationer, lärarintervju och elevintervjuer framgår att undervisningen i historia i mycket hög grad innehåller kunskaper om tidsperioder, händelser och personer i det förflutna. Av lärarintervjun framgår att lärarna utgår från det centrala innehållet när de planerar sin undervisning. Lärarna beskriver hur de väljer att närma sig det centrala innehållet utifrån vad som är relevant i nutiden. Av lektionsobservationer och elevintervjuer framgår att lärarna också motiverar det valda stoffet med samtidsrelevans, exempelvis motiverar en lärare valet av Kina som antik högkultur med att Kina är en viktig stormakt idag.

Vid de observerade lektionerna förekommer förklaringar av olika processer bakom samhällsförändringar i varierande grad. Detta hänger i stor del samman med lärarens val av lektionsupplägg. Vid de lektioner där eleverna arbetar enskilt gör läraren inte några explicita förklaringar. Skolinspektionen ser också lektioner där processer bakom samhällsförändringar förklaras av lärarna. Vid de observerade lektionerna behandlades bland annat den industriella revolutionen och en för nivån avancerad modell av hur gemenskaper och exkluderingar kan förstås kopplat till förintelsen. Lärarna gör vid dessa lektioner också explicita kopplingar till hur processerna kan kännas igen i nutiden.

Av lektionsobservationer, lärarintervju, elevintervjuer och det material skolan sänt in inför besöket framgår att eleverna i ganska hög grad får möjligheter att använda historiska kunskaper för att förstå sin egen tid och förhålla sig till framtiden. Det kan till exempel ske i form av instruktioner inför en individuell uppgift där eleverna kommer bedömas mot hur välutvecklat de kan resonera kring historiska händelsers betydelse för nutiden, i form av att eleverna får dra paralleller mellan rasförtryck och fördomar i dåtid och nutid och genom att eleverna ges möjlighet att tillsammans resonera hur de ska agera för att något som liknar förintelsen inte ska kunna ske i framtiden.

Historiska sammanhang

Av lektionsobservationer, lärarintervju, elevintervjuer och det material skolan sänt in inför besöket framgår att undervisningen i hög grad ger exempel på att samhället förändras av en mängd olika orsaker. En lärare exemplifierar med hur en klass veckan innan Skolinspektionens besök arbetat med orsaker som kan förklara det svenska undret efter andra världskriget. Vid några av de observerade lektionerna behandlades en rad orsaker till varför den industriella revolutionen tog fart i England, både aktörsfokuserade och strukturella förklaringar. De intervjuade eleverna lyfter också fram att orsaker till förändring är något som genomsyrar undervisningen.
Av elev- och lärarintervjuer framgår att det finns en samsyn kring att en viktig del av ämnet historia är, som en elev uttrycker det, att man ska veta varför det är som det är idag. De intervjuade eleverna exemplifierar med hur den industriella revolutionen respektive de båda världskrigen på olika sätt påverkar förutsättningarna för dem och deras omgivning. Det förekommer också fritextsvar i elevenkäten som bekräftar detta.

Kronologisk överblick

De intervjuade lärarna ger ett flertal konkreta exempel på hur undervisingen behandlar utvecklingslinjer kring exempelvis kulturmöten och handel. Här rör sig undervisningen över stora tidsperioder, exempelvis hur handel förändrats från det att människorna blev bofasta, över de stora geografiska upptäckterna, vidare till imperialism, in i globaliseringen och vidare in i framtiden. Skolans inskickade dokument och lektionsobservationerna bekräftar att undervisningen behandlar utvecklingslinjer.
Av de observerade lektionerna, intervjuer med elever och lärare samt de skriftliga underlag skolan lämnat till Skolinspektionen framgår att undervisningen i historia på Daltorpskolan i hög grad genomsyras av samband mellan olika tidsdimensioner där såväl kontinuitet som förändring över tid är närvarande. En lärare beskriver det som att undervisningen tar sin utgångspunkt i nutiden för att därifrån finna det historiska och återvända till nutiden. Vid de observerade lektionerna sker detta framförallt genom att eleverna uppmanas att jäm-

föra fenomen i det förflutna med hur de ser ut i nutiden samt hur de kan tänkas se ut i framtiden, till exempel arbetar en elev med terrorism under kalla kriget och får instruktion av sin lärare att jämföra med hur terrorism i nutiden ser ut varpå eleven själv fyller i hur det kan se ut i framtiden.

Användning av historiska begrepp kopplat till historisk referensram

De observerade lektionerna genomsyras i mycket hög grad av en konsekvent användning av tidsrelaterade begrepp kopplade till det eller de centrala innehåll som lektionen behandlar. Vidare präglas lektionerna i hög grad av övergripande begrepp som kan användas för att analysera olika tidsperioder. Lärarna stannar ofta upp för att förklara eller låta någon elev förklara specifika begrepp, ofta får eleverna också någon form av skriftlig förklaring på centrala begrepp för lektionen, både tidsrelaterade och övergripande. Intervjuer med elever och lärare bekräftar att detta sker genomgående i undervisningen.

Aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kopplat till historisk referensram

Som beskrivs ovan visar lektionsobservationerna att lärarna ger ett aktivt stöd i form av förklaringar av begrepp, detta bekräftas av elevintervjuerna. Av intervjuer med elever och lärare samt lektionsobservationer framgår också att lärarna i hög grad ger tydliga beskrivningar och förklaringar av vad som ska hända på lektionerna och i viss grad också hur lektionen passar in i ett större sammanhang samt vilka mål undervisningen utgår från.

Diskussion och reflektion kopplat till historisk referensram

Vissa av de observerade lektionerna uppvisar en mycket hög grad av diskussion och reflektion kopplat till en historisk referensram. På dessa lektioner uppmanar läraren eleverna att först diskutera någon eller några frågor i mindre grupper för att sedan genomföra en kortare diskussion i helklass. Av de diskussioner som observerades berörde några explicit samband mellan tidsdimensioner. Vid de tillfällena fick eleverna diskutera kring olika nutida sjukdomar som kan jämföras med smittkoppor under 1700-talet.
Samtidigt uppvisar vissa av de observerade lektionerna i princip inga inslag av diskussion, ofta till följd av att i princip hela lektionen ägnas åt elevernas enskilda arbete. Den observerbara graden av reflektion avgörs här av uppgiftens art. Skolinspektionen kan konstatera att vissa av de uppgifter som observerats har bjudit in till mer komplexa reflektioner kring sambandet mellan olika tidsdimensioner och att andra snarare genomförts som ett rent återgivande av information från läroboken eller något annat lärmaterial.

Av elev- och lärarintervjuer framgår också att förekomsten av diskussion och reflektion varierar mellan olika lektioner och mellan olika tidpunkter på terminen beroende på var undervisningen befinner sig i relation till lärarens över-

gripande planering. Eleverna uppger också att det i viss utsträckning varierar mellan lärare kring hur ofta de får diskutera samt i vilken grad diskussionerna behandlar samband mellan olika tidsdimensioner.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i hög grad får skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att använda en historisk referensram. Detta gäller i synnerhet att jämföra det förflutna med nutiden avseende likheter och skillnader.

I vilken utsträckning får eleverna skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap?

Här bedöms om undervisningen ger en orientering i källkritiska metoder och att eleverna får öva på att ställa frågor till och värdera historiska källor. Den övergripande frågan är hur vi kan veta något om det förflutna. Kursplanen pekar ut såväl skriftliga källor som arkeologiskt material, platser och levande människors berättelser som källor till historisk kunskap. Genom att eleverna får komma i kontakt med historiskt källmaterial kan ämnet bli levande för dem. När de tolkar och värderar källorna arbetar de dessutom som historiker och är med och skriver historia. Elevernas historiemedvetande utvecklas när de lär sig något om det förflutna, samtidigt som de får en insikt i vetenskapliga metoder och kan reflektera över hur deras tolkningar färgas av egna erfarenheter och värderingar. Här bedöms också om undervisningen ger eleverna möjlighet att genom källorna leva sig in i förhållanden och värderingar som rådde förr, det vill säga utveckla historisk empati och föra etiska resonemang om och ifrågasätta handlingar och värderingar under tidigare perioder i historien.
Vidare bedöms om eleverna får använda adekvata begrepp för att kritiskt granska, tolka och värdera källor. Slutligen bedöms också vilket stöd eleverna får i form av tydliga beskrivningar och förklaringar samt om eleverna får diskutera och reflektera kring hur de utifrån en kritisk granskning, tolkning och värdering av källor kan skapa historisk kunskap.

Orientering i källkritiska metoder

Av lektionsobservationerna och intervjuer med elever och lärare framgår att undervisningen behandlar källkritik såtillvida att lärarna ofta uppmanar eleverna att reflektera kring syfte och upphovsperson bakom den information som behandlas i undervisningen, till exempel artiklar från Wikipedia eller Nationalencyklopedin. Lärarna betonar också i både observerade lektioner och i intervjun vikten av att eleverna ställer frågor om tillförlitlighet hos den information som behandlas. Lärarna ger också några konkreta exempel på hur eleverna får arbeta med historiskt källmaterial för att resonera kring syfte och tillförlitlighet, till exempel beskriver en lärare hur hen låtit eleverna resonera kring syftet bakom att en lärobok från Nazityskland använt uppgifter där den eko-

nomiska vinsten av eutanasiprogrammet (det systematiska dödandet av hundratusentals gamla, kroniskt sjuka, "asociala" och funktionshindrade) skulle beräknas. Av lektionsobservationer och intervjuer med elever och lärare framkommer inga exempel på när eleverna får föra källkritisk argumentation kring hur trovärdigheten hos en historisk källa påverkas av hur lång tid det gått mellan en händelse och att dokumentet som berättar om den skapades samt om uppgifterna i en vis källa bygger på något annat källmaterial.

Lärarna uppger att de utvärderat resultaten på det nationella prov i historia som eleverna på skolan genomförde 2014 och att de utifrån dessa konstaterat att de behöver utveckla sin undervisning avseende förmågan att kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap. Som ett första steg har skolan inför detta läsår köpt in nya läromedel som innehåller återtryck av historiska källor (excerpter) så att eleverna får möjlighet att möta historiska källor i undervisningen. Lektionsobservationerna visar ett fåtal exempel när elever använder historiskt källmaterial för att skapa en egen framställning (och därmed arbeta som en historiker). Vid dessa tillfällen skapas ett tydligt samband mellan olika tidsdimensioner eftersom de handlar om hur historia kan användas, till exempel uppmanas en elev att använda westernfilm från 1950-talet för att studera hur händelser från andra halvan av 1800-talet framställdes och vad det säger om 1950-talets amerikanska majoritetssamhälles syn på indianer.
Lärarna uppger att eleverna har fått arbeta mer med historiska källmaterial efter det nationella provet. De flesta intervjuade elever uppger att de inte har fått möta historiska källor i undervisningen. Vid elevintervjuerna framkommer ett exempel på hur det går till när eleverna arbetar med historiska källmaterial. Det framkommer inte några exempel på att eleverna får möjlighet att ställa specifikt historiska källkritiska frågor till historiska källmaterial, till exempel kring användbarheten hos olika källor, och inte heller på att eleverna får öva på att se hur deras tolkningar av historiska källor färgas av egna erfarenheter och värderingar vid de observerade lektionerna eller vid elevintervjuerana. Av de underlag skolan har skickat in till Skolinspektionen framgår några exempel på historiska källmaterial som eleverna fått arbeta med och på att eleverna får ställa specifikt historiska källkritiska frågor till källmaterialet.

Använda och tolka källor för att utveckla historisk empati

Vid de observerade lektionerna förekommer det en del exempel på att eleverna får möjlighet att föra etiska resonemang om och ifrågasätta handlingar och värderingar under tidigare perioder i historien. Resonemangen kopplas till nutid och vad framtidens historieskrivning kan tänkas säga om vår tid, till exempel får en klass diskutera vilka medicinska praktiker som finns idag som framtiden kan tänkas underkänna på etiska grunder utifrån hur läkare testade smitt-

koppsvaccin på samhällets olycksbarn på 1700-talet. I diskussionen finns också ansatser från läraren att begripliggöra de villkor och värderingar som gjorde att dåtidens människor i maktposition valde att genomföra experiment på människor. De intervjuade lärarna och eleverna ger också andra konkreta exempel på denna typ av etiska resonemang, exempelvis en jämförelse av våld som underhållning mellan antiken och nutid och vad det säger om synen på människovärdet i respektive tid. Lärarna konstaterar själva att de etiska resonemangen inte förs utifrån historiska källor utan snarare utifrån läroboken och andra lärmaterial som används i undervisningen.
Av lärarintervjun och av skolan inskickade underlag framkommer ett exempel på när eleverna fått möta en berättelse där de förhållanden och värderingar som rådde förr beskrivs, nämligen när eleverna fick läsa ett brev skrivet av en fabriksarbeterska som levde under den industriella revolutionen.

Användning av historiska begrepp kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor

Lektionsobservationer, lärar- och elevintervjuer visar att eleverna ofta får möjligheter att använda vissa av de historiska begrepp som är kopplade till att kritiskt granska, tolka och värdera källor. Som beskrivits ovan handlar det om begrepp för att bedöma tillförlitligheten hos olika typer av information. Däremot framkommer inga exempel på att eleverna får använda begrepp som är kopplade till en värdering av en historisk källas trovärdighet, som exempelvis närhet eller beroende, eller användbarhet.

Aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor

Som beskrivits ovan innehåller undervisningen ofta delar av den historiska källkritiska förmågan. Lektionsobservationer, lärar- och elevintervjuer visar att lärarna ger ett aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kring dessa delar, exempelvis vad som skiljer en källa till information från sätt att finna information samt vad som är viktigt för att avgöra tillförlitligheten i informationen.

Diskussion och reflektion kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor

Vid några av de observerade lektionerna förekommer diskussioner i helklass kring en kritisk värdering av tillförlitligheten hos olika typer av information. Vid andra observerade lektioner uppmanas elever som del av sitt enskilda arbete att reflektera kring användbarheten i olika typer av information. Däremot framgår inte av lektionsobservationer, elev- eller lärarintervjuer några exempel där eleverna får möjlighet att diskutera och reflektera kring en kritisk granskning, tolkning och värdering av historiska källor.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i ganska låg grad får skapa samband mellan tidsdimensioner genom att kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap. Vidare bedömer Skolinspektionen att eleverna i viss grad får använda och tolka källor för att utveckla historisk empati.

I vilken utsträckning får eleverna skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv?

Här bedöms om undervisningen ger eleverna möjligheter att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv. Vidare granskas om undervisningen innehåller moment kring hur historia kan användas för olika syften och förståelse för hur historiska berättelser används i samhället och i vardagslivet. Historieskrivningen är inte neutral utan görs utifrån något syfte eller i ett specifikt sammanhang. Historia kan vara ett verktyg både för enskilda individer och för grupper att formulera hur de vill uppfattas och vad de vill göra genom att berätta om det förflutna. Historia kan också användas för att skapa familjesammanhållning eller etablera identiteter baserade på till exempel klass, genus, etnicitet, generation eller nationell tillhörighet. Med kunskaper om detta får eleverna möjlighet att upptäcka och förstå när och hur historia används för att påverka människor i olika sammanhang. Vidare bedöms om eleverna får använda adekvata begrepp för att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv. Slutligen bedöms också vilket stöd eleverna får i form av tydliga beskrivningar och förklaringar samt om eleverna får diskutera och reflektera kring hur de och andra använder historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv.

Hur spår av historien kan tolkas

Av lektionsobservationerna samt intervjuer med lärare och elever framgår att undervisningen i ganska ofta behandlar hur spår av historien kan tolkas. Det kan till exempel röra sig om varför vissa högtider, som lucia i Sverige eller Columbusdagen i USA, firas eller om hur kartor, gränser, städer och den geografiska verkligheten förändrats över tid, till exempel Berlins förändring under 1900-talet från huvudstad till delad stad och åter huvudstad eller hur kolonialismen format dagens karta över Afrika.

Hur historia kan användas för att skapa eller stärka gemenskaper och nationella identiteter och hur historia använts och används i samhället och i vardagslivet

Av intervjuerna med lärare och elever framkommer det inte några konkreta exempel på att undervisningen innehåller hur historia kan användas för att skapa gemenskaper eller hur historia kan användas i samhället och vardagslivet. I de observerade lektionerna förekommer sådana inslag vid några tillfällen.

Vid två lektioner berörs den roll historia spelar för gemenskaper, dock utan konkreta exempel på vad en sådan historia kan innehålla eller hur den kan användas för att skapa eller stärka gemenskaper. Vid en annan lektion uppmanas en elev att i sitt enskilda arbeta behandla hur 1800-talets indiankrig i USA skildras i spelfilm från 1950-talet. Av de underlag skolan har skickat in till Skolinspektionen framgår också exempel på hur eleverna fått instruktioner inför antingen prov eller inlämningsuppgifter där de ombeds resonera kring hur historia kan användas i olika sammanhang. Det kan till exempel röra sig om att besvara en fråga om hur framställningen av franska revolutionen kan användas i olika syften. Det finns också exempel på att eleverna bedöms mot denna förmåga i form av bedömningsmatriser som delats ut inför ett område.

Användning av historiska begrepp kopplat till användning av historia

På de observerade lektionerna förekommer vissa exempel på användning av historiska begrepp kopplade till användning av historia, till exempel gemenskap, identitet eller propaganda. I de underlag skolan har skickat in till Skolinspektionen förekommer också mer analytiska begrepp kopplade till förmågan, exempelvis en vetenskaplig systematisering över olika historiebruk.

Aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kopplat till användning av historia

Lektionsobservationerna visar att lärarna vid de inslag som berört hur historia kan användas ger relativt tydliga beskrivningar och förklaringar. Det förekommer också tillfällen där användning av historia berörs ytterst hastigt och vid dessa ges inte några tydliga beskrivningar eller förklaringar.

Diskussion och reflektion kopplat till användning av historia

Av lektionsobservationer, lärar- och elevintervjuer framkommer inte några exempel på när eleverna i undervisningen får diskutera eller reflektera specifikt kring sin egen och andras användning av historia.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i ganska hög grad får skapa samband mellan tidsdimensioner när det gäller hur spår av historia kan tolkas. Vidare bedömer Skolinspektionen att eleverna i ganska låg grad får skapa samband mellan tidsdimensioner när det gäller hur historia kan användas för olika syften.

Allmändidaktik

En framgångsrik undervisning som leder till att eleverna når goda studieresultat kan inte beskrivas i endimensionella termer. Det är kvaliteten i lärarens kombinerade kunskaper, förmågor och handlingar i varje unik undervisningssituation som skapar förutsättningar för elevers lärande och kunskapsutveckling. Utifrån forskningsöversikten

Utmärkt undervisning[1] *går det dock att peka ut några specifika kompetenser hos läraren som visat sig ha stor betydelse.*

Lektionsobservationerna och intervjuer med elever och lärare visar att de undervisande lärarna i hög eller mycket hög grad skapar en trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö. Undervisningen präglas av en hög grad av individanpassning, variation och utmaningar. Vidare framgår det av lektionsobservationerna samt intervjuer med lärare och elever att undervisningen i hög grad har en tydlighet i mål, innehåll och struktur.
Vid lektionsobservationerna observeras ett fåtal inslag av uppföljning, återkoppling och reflektion över lärandet, till exempel där eleverna kort får besvara en fråga om vad de själva menar att de lärt sig på lektionen. Däremot observeras inte några tillfällen vid lektionerna där lärarna ger eleverna återkoppling om vad de behöver utveckla och hur de kan gå tillväga för att uppfylla kunskapskraven, där lärarna samtalar med eleverna om arbetsprocesserna eller låter eleverna utvärdera lektionens innehåll och form. Av elev- och lärarintervjuer framkommer att sådana inslag förekommer i viss grad, exempelvis i form av återkopplande samtal i samband med betygssättning eller elevernas skriftliga reflektioner.

Syfte och frågeställningar

Flera historiedidaktiska studier pekar på att det finns brister i undervisningen och i elevernas färdigheter när det gäller att skapa sammanhang mellan tidsdimensionerna dåtid, nutid och framtid när de olika förmågorna i ämnet historia behandlas. Detta är en viktig aspekt av det som handlar om historieämnets syfte – att utveckla elevernas historiemedvetande, och därför en central kvalitetsaspekt av undervisning i historia i grundskolan. Granskningens syfte är med bakgrund i detta att granska om undervisningen i historia i grundskolan utformas så att eleverna får möjlighet att skapa förmågespecifika samband mellan tidsdimensioner, det vill säga knyta samman olika tidsdimensioner, till exempel dåtid till nutid och framtid, när de använder en historisk referensram, arbetar med källor, reflekterar över historieanvändning och använder historiska begrepp.

---

[1] Håkansson, Jan & Sundberg, Daniel (2012). *Utmärkt undervisning: framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. 1. utg. Stockholm: Natur & Kultur

För att uppfylla syftet ska följande frågeställningar besvaras:

1. Innehåller undervisningen moment och uppgifter där eleverna får skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att:

a) använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer?
b) kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap?
c) reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv?
d) använda historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, skapas och används?

2. Får eleverna stöd i historieundervisningen generellt, och i synnerhet för att skapa samband mellan olika tidsdimensioner, genom att de får:

a) ett aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar?
b) diskutera och reflektera?

Frågeställning 1a–1d fokuserar på *vad* historieundervisningen innehåller, och bygger på kursplanens uppfattning om att de fyra förmågorna historisk referensram, källhantering, historieanvändning och historiska begrepp tillsammans utvecklar elevernas historiemedvetande.

Frågeställningarna 2a–2b fokuserar på *hur* historieundervisningen genomförs och knyter an till Skolinspektionens modell för undervisningsgranskning. Fråga 2a tar fasta på om läraren är tydlig och konkret när det gäller att beskriva och förklara olika saker för eleverna, i synnerhet vad det innebär att knyta ihop olika tidsperioder genom förmågorna. Fråga 2b tar fasta på om eleverna får ge uttryck för och utbyta tankar och resonemang – enskilt eller i grupp med andra elever och läraren. Det ska framhållas att frågorna 2a och 2b även avser historieundervisningen generellt, det vill säga även i de fall eleverna *inte* får skapa tidssamband genom förmågorna.

Metod och material

I Skolinspektionens modell för granskning av undervisning ingår olika datainsamlingsmetoder: intervjuer, dokumentstudier, statistik, observationer och enkäter. De underlag som samlats in inför och under Skolinspektionens besök på skolan analyseras sedan av de inspektörer som genomfört besöket varpå dessa

redovisar sina bedömningar av i vilken grad undervisningen i historia lever upp till kursplanens krav i ett beslut och i denna rapport.

Rapporten är disponerad utifrån de tre inledande ämnesspecifika förmågor som beskrivs kursplanen. Förmågan att använda adekvata begrepp i relation till de tre inledande förmågorna behandlas i respektive delavsnitt. För att eleverna ska kunna utveckla en historisk referensram och förståelse för hur historia skapas och används behöver de tillgång till ett ämnesspråk. Begreppen är verktyg som kan användas genomgående i all undervisning och bidra till fördjupad förståelse för ämnets centrala frågeställningar. I kursplanen finns två typer av begrepp, *tidsrelaterade begrepp* som knyter an till epoker eller specifika tidsperioder och *övergripande begrepp* som fungerar som analysverktyg genom att de belyser grundläggande historiska frågeställningar som är relevanta för de tidsperioder man studerar.